

**May an IDF Soldier
Enter Shul with a Gun
Around the Shoulder?
בענין נשק לחיילים בביהכנ"ס**

יהודה ברוך טוכמאן

שבת פרשת ויקהל-פקודי

March 13th, 2010

1 בית יוסף אורח חיים סימן קנא

כתוב בארחות חיים (הל' ביהכ"ג אות ז) בשם הר"מ שאסור ליכנס לבית הכנסת בסכין ארוך לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם והסכין מזכרם וליכנס בכיסו נמי אסור כדאמרינן שלא יכנס להר הבית באפודתו והגיה עליו ה"ר פרץ מיהו אין לחוש כי אם בגילוי הראש ע"כ. ובמסכת סופרים (פי"ד הט"ו) כתוב מי שראשו מגולה לא יוציא הזכרה מפיו עכ"ל

2A ביאור הגר"א אורח חיים סימן קנא סעיף ו

בסכין. כמ"ש (בפ"ב) [בפ"ג] דמדות מפני שהמזבח נברא כו' וכן בה"כ כמ"ש בפ"ק דברכות קדימו וחשיכו כו

2B משנה מסכת מידות פרק ג

אחד אבני הכבש ואחד אבני המזבח מבקעת בית כרם וחופרין למטה מהבתולה ומביאים משם אבנים שלמות שלא הונף עליהן ברזל שהברזל פוסל בגניעה ובפגימה לכל דבר..... שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם אינו בדיו שיונף המקצר על המאריך

2C תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח עמוד א

אמרו ליה לרבי יוחנן: איכא סבי בבבל. תמה ואמר: למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב, אבל בחוצה לארץ לאו כיון דאמרי ליה: מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר: היינן דאהני להו. כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניה: קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא, כי היכי דתורכו חיי. אמר רבי אחא ברבי חנינא: מאי קרא - אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום לשמור מזוזות פתחי, וכתוב בתריה: כי מצאי מצא חיים

3A אליה רבה סימן קנא

בראש מגולה וכו'. כ"כ ב"י על מ"ש ארחות חיים..... והוא תמוה דלא זכר מיד בדברי ארחות חיים מגלוי ראש. ועיינתי בכלבו דף י' [ס"ז ז] שהעתיקו בזה הלשון. מיהו אין לחוש כי אם בגילוי ע"כ. וכן הוא בתשב"ץ קטן סי' ר"ב, ופשוט לדעתי דקאי על סכין וכיסו דקאי כשהם בגלוי. אבל כשהם מכוסה מותר, ולא איירי כלל מגילוי ראש, וזה תימא על בעל"ש"ע ולבוש ואחרונים

3B ספר כלבו סימן יז

הר"ם נ"ע כתב שאסור ליכנס שם עם סכין ארוך לפי שתפלה מאריך ימיו של אדם והסכין מקצר ימיו..... והגיה עליו הר"ף ז"ל מיהו אין לחוש כי אם בגלוי עכ"ל

3C ספר תשב"ץ קטן סימן רב

ומנחה לילך בסכין ארוך לבית הכנסת לפי שהתפלה מארכת ימיו וזה מקצר ימיו..... מיהו אין לחוש כ"א בגלוי

4A ברכי יוסף אורח חיים סימן קנא ס"ק ט

ט. או בראש מגולה. וראיתי להרב אליה רבה..... ועמו הסליחה דבספר ארחות חיים הנדפס מקרוב דף ד' שם כתוב כמ"ש מרו: אין לחוש כי אם בגילוי הראש ובמסכת סופרים (פי"ד הט"ו) כתוב מי שראשו מגולה אל יוציא אזכרה מפיו ואין מחשבין בהם וכו'. עכ"ל. הרי דבא"ח כתוב כל דברי מרו. ואין להביא ראיה מהכלבו, כי הוא העתיק מא"ח כידוע. ובספר הכלבו הוא ט"ס, וצריך לומר בכלבו: כי אם בגילוי הראש וכי תימא איפוך אמא ונגיה בא"ח בהסרת "הראש", לא אפשר, דהא בא"ח כתב סמור ונראה דבמסכת סופרים כתוב מי שראשו מגולה לא יוציא אזכרה, ואח"כ חוזר לעניני בית הכנסת דאין מחשבין בהם וכו'. ומזה מוכח דנסחת מרו ונסחתנו בא"ח אמיתית. דגרסינן כי אם בגילוי הראש, ואמטו להכי מייתי הא דמסכת סופרים, דאי אמרת דלא גרסינן אלא כי אם בגילוי, וקאי על הסכין, האי דמסכת סופרים דמי שראשו מגולה מאי שאטיה הכא באמצע הפרק דדיני בית הכנסת. אמנם הדבר ברור דכונת ה"ר פרץ להחזיר בסכין, דאין איסור אלא בגילוי הראש, כלומר דמהר"ם מתיר בגילוי הראש, דס"ל דאין זה אלא מדת חסידות וכמ"ש בא"ח (הל' תפלה אות מח) ובכלבו הל' תפלה (ס"א יא דף ח ע"א), והביאו מרו בב"י לעיל בס"י צ"א, ולאפוקי זה כתב ה"ר פרץ דאדרבא לא אסיר אלא בגילוי הראש, וכן הביאו א"ח (הל' תפלה שם) וכלבו בהל' תפלה (שם) משם הר"פ שהגיה על מהר"ם, כמ"ש מרו לעיל סי' צ"א, ודא ודא אחת היא. ויתכן שדברי הר"ם שמתיר בגלוי הראש היה כתוב קודם הא דאסר סכין, ולעיל הגיה עליו הר"פ שלא יכנס לבית הכנסת בגלוי הראש, והשתא דכתב הר"ם לאסור ליכנס בסכין וכו' הגיה עליו הר"פ דאין לחוש כי אם בגלוי הראש, לאפוקי ממה שהתיר מהר"ם, וכמו שהגיה לעיל, וכונת ה"ר פרץ לומר דמאי דאסר מהר"ם שריותא לגביה ומאי דשרי לדידיה אסיר, ודוק

לאכול ביום מפני החוק : (ז) וכתב הר"ם ריע דיל אסור
 ליכנס שם בסכין ארוך מפני שהתפלה מאריך ימים של
 אדם הסכין מקצר ימים וליכנס שם בכיסו ר"ב אסור
 כדאינה כפסכת יבמות פי ראשון. לא יכנס אדם בחדר הבית
 וכי ולא באשתו וכו' והגמ' קליו הר"ף דיל פירו אין
 לחוש כי אם בלוי הראש ק"ב : (ח) ומפני שהמים פורג
 פי שראשו מגולה אל יוציא זוכרה פניו : (ט) חזו

43

ארחות חיים הל' בית הכנסת סימן ז'

4c

ספר כלבו סימן יא

לא יעמוד בתפלה באפודתו ובראש מגולה ולא ברגליו יחפים אם אין דרך אנשי המקום ללכת כן לפני גדולים, וכתב הר"ם כ"ע שאינו אסור
 לילך בגלוי ראש כי מה שאמרו בפרק כל כתבי הקודש תיתי לי דלא סגינא ד' אמות בגלוי ראש ר"ל שזו מדת תסידות. והר"ף כתב שיש
 לחמות שלא ליכנס בבית הכנסת בגלוי ראש

4d

הערות על ברכי יוסף אורח חיים סימן קנא הערה ד'

ד. דבר הר"ם שאוסר כניסה לבית הכנסת בסכין הובאו בתשב"ץ קטן סי' ר"ב. ושם בהגה כתב שאם הוא מכוסה אין לחוש. והביאו הא"ר
 כראיה לדבריו. ואין ספק שכ"ה כדבריו בתשב"ץ. ולכן האריך רבינו להוכיח שבארחות חיים מוכח דקאי אגלוי הראש

5

ערוך השולחן אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא

כתב רבינו הב"י בסעיף ו' ויש אוסרים ליכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה עכ"ל. ואינו מובן מה ענין זל"ז. ועוד דבראש מגולה בלא"ה
 אסור. ונראה כמי שאומר דכ"ל בסכין ארוך ובראש מגולה. כלומר כשעצם הסכין מגולה שאינם בכיס דכשהוא בכיס מותר (א"ר סק"י). ולכן
 דווקא סכין ארוך דקצר יכול לסמוך אותו תחת בגדיו או בכיסו וע"ז שטרח בזה. ושעם האיסור לפי שהברזל מקצר ימיו של אדם ותורה
 ותפלה מארכים ימיו של אדם אינו בדין שיתראה המקצר במקום קדוש הלזה

6A

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פב עמוד א

ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו - מיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש

6B

רש"י מסכת סנהדרין דף פב עמוד א

ויקם ויקח - מכלל דעד השתא לאו בידו הוה

6c

תורה תמימה הערות במדבר פרק כה הערה יח

(יח) ר"ל ששלף הברזל שבראש העץ של רומח והניחו במלבוש שלו והוא היה משען והולך לאהל מועד על מקלו. היינו על העץ לברדו בלא
 הברזל. והנה רש"י פירש בטעם הראיה שאין נכנסין בכלי זיין לביהמ"ד מדכתוב ויקח רמח בידו. ש"מ שעד כה לא היה רומח בידו. אבל
 לדעתו פי' זה קשה. דמהיכי תיתא שיחזיק פינחס אצלו רומח בלא טעם וסיבה עד שמייעתו תורה איזו הנראה וחדושו. ולולא פירושו י"ל
 דהראיה היא מסוף הענין שטמן ראש הרומח במלבושיו כדי שלא יכירוהו שלהרוג הוא בא. ואם היה מותר ליכנס בכלי זיין לא היו חושדין
 אותו במאומה. כיון שהיו הכלי זיין מתושקים כתבית מקל כמבואר שהיה משען עליו והולך. - ודע דאיתא בשו"ע או"ח סי' קנ"א ס"ו בהגה"ה
 בזה"ל, יש אוסרים ליכנס לביהמ"ד בסכין ארוך או בראש מגולה, ע"כ. והנה מלבד שאין מבואר שייכות שני הענינים זל"ז, עוד זאת הנה ע"ד
 איסור ראש מגולה כבר מבואר בסימן מיוחד בשו"ע שם סי' צ"א, ולא שייך לכאן כלל. ולכן נראה דט"ס קל נפל בדברים אלו. וצ"ל בסכין ארוך
 אם הראש מגולה, ר"ל אם הראש של סכין מגולה, מפני שאין כבוד של מעלה בזה. ומקור הדין הוא מסוגיא שלפנינו ממ"ש מכאן שאין נכנסין
 בכלי זיין לביהמ"ד, וכן עשה פינחס שהטמין את ראשו של הרומח ואז נכנס. ועיין בב"י בס' הנ"ל ותראה סמך לאמתת הגה"ה זו

7

יפה ללב אורח חיים סימן קנא אות ט'

דפ"כ סוף ע"א ויקס מתוך סעודת ויקח רומח בידו
 מכאן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש וע"כ
 כפירוש ז"ל, ולכך כ' בסכין ארוך שפירא כלי זיין
 כמו רומח סוף ארוך כמ"ס כנפלה וע"כ

זו ועמ"ס הג"ו כס"ב ולי נר' דטעמיהו דספוקין
 ליכנס בסכין ארוך טיט מסקת דאמרינן כסקהרין

8A

מהר"ץ חיות על סנהדרין פב עמוד א

הנהגות נכונות לנתיבי חיים ושלום
 דף פב ע"א גבי ויקח רמח בידו חזו' כמ"ס כנפלה. דל ענין חזו' כמ"ס
 חזו' כמ"ס כנפלה. דל ענין חזו' כמ"ס כנפלה. דל ענין חזו' כמ"ס
 חזו' כמ"ס כנפלה. דל ענין חזו' כמ"ס כנפלה. דל ענין חזו' כמ"ס
 חזו' כמ"ס כנפלה. דל ענין חזו' כמ"ס כנפלה. דל ענין חזו' כמ"ס
 חזו' כמ"ס כנפלה. דל ענין חזו' כמ"ס כנפלה. דל ענין חזו' כמ"ס

8B

רוח חיים אורח חיים סימן קמא להגר"א פלאגי

ויונים מ טו כי קדושת ביהמ"ק קנה מכהב כי קתרי
קמחיה ליתא דמבואר בש"ס וכפוסקים יבטור
וש"ע שם בא"ח רס"ו קכ"ג דמרושת בה"מ ערוף
תקדושת בהב"כ ול"ע ועי' הרשב"ש סי קכ"ז ורע"ד

רמב"ם הלכות תפילה ומשיאת כפים פרק יא הלכה יד (9)

מותר לעשות בית הכנסת בית המדרש, אבל בית המדרש אסור לעשותו בית הכנסת שקדושת בית המדרש יתירה על קדושת בית הכנסת
ומעלין בקדוש ולא מורידין

10A

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קמא סעיף ו

מותר ליכנס בבהכ"נ במקלו ובתרמילו ובאפודתו (פי' מיני כיסים תרגום ובילקוט ובתרמיליה), ויש אוסרים ליכנס בו בסכין ארוך או בראש
מגולה

כף החיים אורח חיים סימן קמא ס"ק מא'

10B

מא' יש אוסרים ליכנס בו וכו' כא' דכתב זה
בשם י"ח לא מפני שיש חולק בזה כמבואר
בנ"י אלא כי כן דרך מהו"ל כשפתיים סברה יחידית כותב
אותה בשם י"ח כמש"ל סי' י"ד או' כ"ד ופיין ברכ"י

11

מטה יהודה אורח חיים סימן קמא להגאון רבי יהודה עייאש

הם כנגלה קדוש פ"כ אפש
דעשהפ דקדוהיהו לחוס נהס לפני
הר"ך אלא אכסו בלבד וכאן סכן
דלך לחכמו סחון להחמיר כי
הם חלוק ולא כפני חוק

אמי כפני הר"ך וסימו דפס"כ
איה כס תמניו הם מפני שסכא
תקדוהם הנה כבוד בה"כ
ועוד דאין ליטבדוס דקמן הר"ך
סחוס סהדי כוסם סלחית יתוס
יחכא כנ"ל עיה לון לחוס בני

כפני קוד' איה אלא סחון
כעלול ללא סוד קוד' יחוס
סחון דאין דרך להחוס בו חרופ
לשריגה סחון אלא לכתב בו
לפס"כ אלא יש סחונל כפיו
יחולק לוס כההר"ך וסחון דעיה

וכו' יכנס ויהי סוד לוס דפס"כ
דעשהפ דפס למוכח וכתב לה
קמף סחוס ברזל כפני פו
דיה סחוס סחון סחון כ"כ
סחוס סחוס כנ"ל וכן להחוס וכן
דד לוס סחוס סחוס

ט"ז על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קמא סעיף ו (12A)

ב) בסכין ארוך - לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם וסכין מקצרת. וק"ל דכאן משמע דבסכין שאינו ארוך אין חשש זה שהסכין מקצר ימי
אדם. ובסי' ק"פ מבי' בב"י וש"ע שנהגו לכסות הסכין בברכת המזון לפי שהוא מקצר כו' והשלחן מאריך ימי האדם ואינו דין שיניף המקצר
על המאריך. הרי דאף בכל סכין חשו לטעם זה דהסכין מקצר. ושני דברים אלו הם בב"י בשם א"ת. ותימה לי מ"ש. ונ"ל דשאני בב"ה דלא
בעי אלא לכסות הסכין בזה יש אפשרות לכסות כל סכין ואמאי לא נעביד הכי. אבל כאן דמצטרר לסלק ממנו הסכין לגמרי וזה טירחא יתירה
לסלקו ואח"כ לחזור ולסלו וגם לפעמים יש בו צורך באותו פעם ע"כ לא הטריחוהו בזה. רק בסכין ארוך שאינו בו צורך כ"כ כולל ליישב זה

12B

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ביצעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קפ סעיף ה

נוהגים לכסות הסכין בשעת בהמ"ז

12C

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן קפ סעיף ה

יא) לכסות הסכין - בב"י ב' טעמים האחד דברזל מקצר ימי האדם ואינו דין שיהיה מונח על השלחן שדומה למזבח שמאריך ימי האדם דע"כ
כתיב לא תניף עליהם ברזל וע"כ אחר שגמר אכילתו ורוצה לברך בהמ"ז מכסה הסכין. וטעם שני בשם רבינו שמחה לפי שפעם אחד הגיע
אחד לברכת בונה ירושלים וזכר חורבן הבית ותקע סכין כבסנו וע"כ נהגו לסלקו בשעת ברכה

13

ערוך השולחן אורח חיים הלכות שבת סימן שא סעיף נא:

ולכן לא יצא איש לא בסייף אפילו חגור במתניו שבחול יוצאין בו כר ולא בקשת בכה"ג ולא בתריס שהוא מגן על ראשו וגופו מפני השונא ולא
באלה שהוא מקל של ברזל ולא ברומח שנושא אותם כד הגוף כדרך בעלי מלחמה ואם יצא חייב חטאת והטעם מפני שדברים אלו אינם
תכשיטין בעצם אלא לבעלי מלחמה הרי הם כבגדיו אבל בסתם בני אדם הרי הם משא [כ"מ מפי הר"ר עובדיה במשנה פ"ו מ"ד ע"ש] ולכן
הבעל מלחמה כמו העובד בצבא המלך הם כבגדיו, ויראה לי ברוב דכל אלו מיירי לא כשמשאין בידיו דבכה"ג גם בתכשיט חייב חטאת אלא
דמיירי שתליון בבגדיו

מור וקציעה אורח חיים סימן קנא

14A

מגילה פיהח למדיר בית לוצה (וכן פ' שה'ו - מלי עכ"ל
מנה מ' דלס מפליג בין סכין פרוץ לבית פרוץ כי הכ"א
לכ"מ דהלל גבימי פירי פתמי והכל כמי יחל"א סכין
פרוץ דוקא הו"ל דסכור * משום דל"ל לכחותו של"ל ה"ל
כרנע לפינן * שלפי' קא"ל מהו דמיקון * כלל"ה הו"ל מתחת
למרי'ו * ק"ל דלפוסר להכנס בה גביה הו"ל * כמי

שם כתוב על ח' שפוסר להכנס לבס"כ בסכין פרוץ עכ"ל
גראה דקפיד פספין פרוץ דוקא דמיידי בפירוץ כל כך
שיו"ל וכד"ל מתחת בגדי'ו כעין סכין של שחיטה ש"ל מרב
החגור על ידכו מעל למדיו * שזה ולפי גלגל' הו"ל ודרך
הלוז אבל בסכין קצר שמכניסו בתוך ופכ"ל עוצרים

יד אהרן אורח חיים סימן קנא להגאון רבי אהרן אלפנדארי

14B

ל"ה שכתב פרוץ לזעקל קצר דמתח בידו אלא מסוכס הו"ל
לדעת הגאון שכת' מר' סק"ב ב' חלק פרוץ ח"ס יוכל לבטחו
מ"ה הקול פרוץ חסור וקצר עומד וצ"ה יוכל לבטחו * חסר
שחיה פרוץ חסור כהם סכין עיין בס"א סק"ב כ' :

ספר שבולי הלקט סדר פסח סימן רלא 15

ורבינו ישעיה זצ"ל פסק אמר ר' חייא בר אשי אמר רב ובגוסטר אסור פי' דוקא ליטול אותם בשינוי מותר בדרך שינוי אבל דרכו במספרים
או בסכין אסור..... דאי שרי אי אפשר דלא הוה משתבח סכין לכל בני מדרשא..... ומה שאמר הרב אי אפשר שלא היה נמצא סכין לכל בני
מדרשא גם זה אינו נראה דאמרינן בסנהדרין בפרק אלו הן הנשרפים במעשה זמרי ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו אמר ר' יוחנן מכן שאין
נכנסין בכלי זיין לבית המדרש ועל כן לא נמצא סכין בבית המדרש דכלי ברזל אפי' כל שהוא נקרא כלי זיין כדאיתא התם תניא ר' אומר גלוי
וידוע לפי מי שאמר והיה העולם שהברזל ממית בכל שהוא לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור הלכך נראה לי עיקר דברי ר' יצחק פאסי
זצ"ל.... דמותר ליטול צפורנים במועד בכל ענין ור' יוחנן שנטלן בשינוי בעבור שהיה בבית המדרש וקיי"ל דאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש

שו"ת יחוהו דעת חלק ה סימן יח 16

בארחות חיים (הלכות בית הכנסת אות ז', דף ח' ע"ב) כתב בשם מהר"ם מרוטנבורג, אסור להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, מפני
שהתפלה מארכת ימיו של אדם (ברכות דף נד ע"ב), והסכין מקצר ימיו..... ולכאורה משמע מדברי מהר"ם, שגם כשמתפלל בביתו אסור לו
לשאת סכין ארוך, שהרי תלה הטעם בתפלה שמארכת ימיו של אדם (ולא אמר משום שבית הכנסת מסוגל לאריכות ימים, כמבואר בברכות
דף ח ע"א), אם כן גם כשמתפלל בביתו יש להקפיד על כך, אלא שאם כן לא היה לו למרו לכתוב דין זה בהלכות בית הכנסת, אלא בהלכות
תפלה, אלא ודאי דמשמע ליה שדברי מהר"ם אלו אינם אלא בבית הכנסת, שיש בזה גם כן משום קדושת בית הכנסת וכבודו..... וכן ראיתי
להגאון רבי יהודה עייאש בספר מטה יהודה (סימן קנא) שכתב, שאם מתפלל בביתו והסכין תחוב בחגורתו אשר במתניו מותר, ואפילו בסכין
ארוך, שלא אסרו אלא בבית הכנסת שיש בו שני טעמים לאיסור, האחד שהסכין מקצר, והשני משום כבוד בית הכנסת. ע"ש. והנה רבינו
פרץ הגיה על דברי מהר"ם הנ"ל..... ונראה שלכן דייק מרו השלחו ערוך לכתוב בזה הלשון: יש אוסרים להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך,
לאפוקי סברת רבינו פרץ שחולק על המהר"ם בזה, ומכל מקום להלכה נקטינן להחמיר בדברי מהר"ם, שכן דעת מרן השלחן
ערוך..... והטורי זהב (סימן קנא סק"ב), דייק מלשון מהר"ם והארחות חיים והשלחן ערוך, שלא אסרו להיכנס לבית הכנסת אלא בסכין
ארוך, והקשה..... ותירץ..... ולפי זה נראה שחייב שחייב ללכת עם משקו בגלל סיבות בטחונית וכדומה, ואם יפרוק משקו מעליו בעת
כניסתו לבית הכנסת, אפשר שיגרום לסכנה כל שהיא, רשאי להיכנס לבית הכנסת להתפלל עם משקו, שזהו כדן סכין שאינו ארוך שמוותר
להיכנס בו לבית הכנסת להתפלל. ובפרט לפי מה שכתב הגאון רבי יחיאל מיכל אפשטיין בערוך השלחן בהלכות שבת (סימן שא סעיף נא),
שכלי משקו של חייל המשרת בצבא נחשבים כאחד ממלבושיו לגבי איסור הוצאה בשבת, ורשאי לצאת בהם מרשות היחיד לרשות הרבים,
ואף על פי שיש לזון בדבריו לענין שבת, אבל בדין זה שיעקרו שנוי במחלוקת ואינו דבר מוסכם לדברי הכל, נראה שיש להקל, על פי דברי
הטורי זהב הנ"ל, ומכל שכן אם המשק מכוסה תחת בגדי החייל, ולא יראה החוצה, שיש להתיר יותר, וכמו שכתב הגאון יעב"ץ בספר מור
וקציעה (סימן קנא), שדוקא בסכין ארוך הקפידו, מפני שהוא נראה מתחת בגדיו, כעין חרב החגור על ירכן מעל למדיו, שזה הוא ודאי דבר
גנאי וקלון להיכנס כך לבית הכנסת, אבל בסכין קצר שמונח בתיק ומצניעו בכיסו מתחת למדיו מותר, וכן כתב הגאון רבי אהרן אלפנדארי
בספר יד אהרן (סימן קנא), שלכן לא אסרו אלא בסכין ארוך שמשאר מגולת, אבל סכין קצר שמתכסה בגדיו מותר, וכדין ברכת המזון שאם
מכסה את הסכין מותר..... והן אמת שלפי מה שכתב בספר יפה ללב חלק א' (סימן קנא סק"ט) ללמוד דין זה ממה שאמרו בסנהדרין (פב
ע"א) ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו, מכאן שאין נכנסים לבית המדרש בכלי זיין, לפי זה היה נראה שאין חילוק בין סכין ארוך לקצר, ובין
מגולה למכוסה, וכמו שכתב בשבולי הלקט (סימן רלא), שהביא מה שכתב רבינו ישעיה הראשון להוכיח ממה שאמרו במועד קטן (יח ע"א)
שרבי יוחנן היה נוטל צפרניו בשינוי בחול המועד (בהיותו בבית המדרש), מכלל שבסכין אסור ליטלם, שאי אפשר שלא היה נמצא סכין בכל
בית המדרש ליטלם, ודחה השבולי הלקט, כי מפני שאמרו בסנהדרין (פב ע"א) מכאן שאין נכנסים לבית המדרש בכלי זיין, לכן לא היה נמצא
סכין בכל בית המדרש, שכלי ברזל אפילו כל שהוא נקרא כלי זיין, כדתיבא (סנהדרין עו ע"ב) גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שברזל ממית,
בכל שהוא, לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור..... מכל מקום אין ראיה ממש מההיא דסנהדרין (פב ע"א) שמדובר שם בדין בית המדרש, לדין
בית הכנסת, שאין קדושתו תמורה קדושת בית המדרש, כמבואר במגילה (כז ע"א) ובפוסקים, ולכן יש להקל כשהמשק מכוסה תחת בגדיו
ובשעת הדחק שאין לו מקום בטוח להניחו בו הרובה, בלי חשש סכנה כלל, יש לסמוך על רבינו פרץ שסובר להקל, בצירוף דברי הט"ז, שאף
מהר"ם שהחמיר בסכין ארוך מפני שאין בו צורך כל כך ויכול לסלקו ולהניחו במקום אחר לפני שיכנס לבית הכנסת, ולפי זה בידינו שכהו יש
להקל, בסיכום: נכון ורצוי מאוד שהחייל הנכנס לבית הכנסת להתפלל יכסה את משקו תחת בגדיו, ולא יראה החוצה, ואם אי אפשר לו
לכסותו, כגון רובה וכדומה, ויש צורך שישא משקו עמו בגלל סיבה בטחונית וכיוצא בזה, יש להקל להיכנס עם המשק לבית הכנסת לתפלה

(17)

שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן יח

א) הנה באו"ח סי' קנ"א סעיף ו' נפסק וז"ל: ויש אוסרים לכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה..... והוא דכותב השו"ע דין זה בלשון ויש אוסרים נראה דלא כוון לומר דיש פלוגתא בזה אלא כזה הוא הכלל שלו דכל מקום שמצא דין שאינו נזכר ג"כ בשאר פוסקים כותב כלשון הזה..... ובאמת יש מקור מפורש לדין זה גם בגמ', והוא ממה דאיתא בסנהדרין ד' פ"ב ע"א..... וקשה לכאורה על האו"ח והב"י שלא ציינו מקור לזה מגמ' הג"ז. ויש לומר דהו"ו סברי דאין הוכחה ברורה מזה גם לענין כניסה לביהכ"נ כי היד הדוחה יכולה לדחות ולומר דשאינן בית המדרש דקדושתו יותר חמורה מקדושת בית הכנסת כנפסק בסור וש"ע או"ח ריש סי' קנ"ג..... (ג) עכ"פ למדנו מהאמור לתי"י שאילתא דנן, דאין נכנסים לביהכ"נ בסכין וכלי זיין, וכדכתוב באו"ח ובשו"ע בלשון שאסור ליכנס לבית הכנסת. וגם לרבות שאסור להתפלל אפילו בכית כשהם עליו, דזיל בתר טעמא, שמנמקים הטעם לפי שהתפלה מארכת וכו'. ונימוק זה שייך בכל מקום שמתפלל מכיון שמהת עת תפלה היא לו שמארכת ימיו וכו'. וביהכ"נ אסור להכניס אפילו שלא בשעת תפלה בהיותו וסגולתה העצמית של הבית כנסת היא להאריך ימיו של אדם כדאיתא בברכות ד' ח' ע"א.....

ד) אלא דיש עדנה לדון בהדין של אקדח כשהוא מכוסה ונתון בנרתיקו. וגם בהדין של רובה (ובזה גם אקדח) כשאינו טעון כדורים ואינו מוכשר לפעולתו כפי מה שהוא, אם גם באופן זה אסורה הכניסה לביהכ"נ והתפלה בהם או לא, ונבאר הדברים דהנה ה"ט בס"ק ב מקשה על השו"ע..... למדנו מדברי ה"ט דס"ל לומר שהאיסור הוא רק בסכין ארוך כד"ק אבל בסכין קצר לא אסור, ורק לפי טעמו בזה שכותב לחלק מפני שבארור אין בו צורך כ"כ אבל הקצר צריכים אותו בתכפופות משמע שזה שייך רק בסכין שמשתמשים בו לכל מיני צרכים, ולא כן בכלי זיין שמיחדים רק למלחמה ואין בהן צורך כלל בביהכ"נ ככה"ג לא חילקו ואסור אפילו בכלי זיין קצרים. אולם אילו יכלנו להוסיף ולהסביר שלכן נקט השו"ע רק סכין ארוך מפני שקסמ"ר גם על הלימוד מקרא שמצוינו בזה בגמ' סנהדרין ולכן אסור רק ארוך דומיא דרומח דקרא, אז היה מקום להתיר כל שאינו ארוך אפילו בכלי זיין. ומצאתי בספר יפה ללב על או"ח ח"א סי' קנ"א אות ט' שכותב באמת להסביר בכאמור דטעמיהו דהאוסרין הוא מההיא דסנהדרין ולכן כתבו בסכין ארוך שהוא כלי זיין כמו רמח שהוא ארוך כמ"ש בגמרא ע"ש, וא"כ יש מקום להתיר לפי"ז גם כלי זיין קצרים כאקדוח וכדומה.

ה) ברם ראיתי בספר שבלי הלקט ה' תוה"מ סי' רל"א..... הרי דקסברי בפשיטות להראשונים הנ"ל שהלימוד מקרא דיוקח רומח הוא לאו דיוקא על בדומה לו ממש אלא הוא לימוד על כל סוגי כלי זיין הממיתים שאין להכניסם בביהמ"ד וסכין וכלי ברזל אסור אפילו בכל שהוא. ויהא קושיא מזה גם על ה"ט שכתב לחלק בין ארוך לקצר, אם לא שמאמר לחלק בזה בין ביהכ"נ לבין ביהמ"ד, ומאמר דביהמ"ד שאני שקדושתו יותר חמורה ולכן אסור אפילו בכל שהוא, ומשא"כ ביהכ"נ שקדושתה יותר קלה שם נחתינו חד דרגא ומחלקינו בין ארוך לקצר. ושוב י"ל ממילא גם כנ"ל. (ו) אולם גם אם לא נתפוס לחלק בכנ"ז בין ביהכ"נ לבין ביהמ"ד ונאמר בזה זיל בתר טעמא שזה מאריך הימים וזה מקצר (וכדכותב בדומה לזה גם בספר מעשה רוקח על הרמב"ם פ"א מתפלה ה"ה ע"ש), מ"מ נראה לי לחדש אליבא דכו"ע ולומר דזאת מיהא בעינן שיהא בדומה לה היא דרומח שהמכשיר כשלעצמו כפי שהוא יהא מוכשר לקצר ימים, כסכין וכדומה, אבל כל שהמכשיר זקוק לעזרה נוספת לתפקידו כרובה ואקדח וכדומה הזקוק לכדורים שורה בהם, אזי אם הוא ריק מחדורים יש לומר דמוותר ליכנס בו בביהכ"נ ובביהמ"ד. בהיותו והוא כשלעצמו כפי שהוא כעת אינו מסוגל לקצר ימים, ואפילו אם במקום שני בחגורתו שעליו מחזיק גם כדורים מ"מ לא משנה הדבר לאסור בהיותו שכל אחד כפי שהוא בנפרד אינו יכול לקצר ימים.

ז) ובספר יד אהרן בהגב"י ראיתי שכותב לתרץ קושית ה"ט דאין סתירה מההיא דברהמ"ז משום דמה שכתוב ארוך דמשמע לאפוקי קצר דמותר, היינו כיון שהיו מכוסה דומיא דברהמ"ז, אבל ארוך אינו יכול לכסותו, משו"ה דוקא ארוך אסור וקצר מותר ובש"ה דיכול לכסותו אפ"י שיהיה ארוך אסור, סתם סכין עיי"ש, ויוצא לנו מזה שבעיקר תלמי הדבר באם הסכין מכוסה או לא, דבמכוסה שרי אפילו בארוך ובמגולה אסור אפ"י בקצר, והאו"ח אורחא דמילתא נקט דארוך קשה לכסותו וקצר קל לכסותו, ונלמד מזה איפוא גם במוגע לכלי זיין דכל שהוא מכוסה מותר, וא"כ אקדח שנתנו תמיד בנרתיקו נרתיק - העור צריך להיות מותר ליכנס בו לביהכ"נ בכל גוונא, וגם רובה אם יכסהו כולו במעיל עליון או בטלית צריך ג"כ להיות מותר. (ח) אלא דראיתי במור וקצעה להיעב"ץ ז"ל שכותב בעיקרו ג"כ לחלק בחילוקו של היד אהרן הנ"ל, דנראה דקפיד אסכין ארוך דוקא, דמייירי בארוך כל כך שיוצא ונראה מתחת בגדיו כיון סכין של שחיטה או חרב החגור על ירכו מעל למדיו שזה ודאי גנאי הוא ודרך קלון אבל בסכין קצר שמכניסו בתיק ומצניעו בכיס מגולה מתחת למדיו לית לן בה, אלא דלאחר מיכן כשמוסיף לכתוב שע"ז מותרת קושית ה"ט ז' מוסיף אמריו וכותב וז"ל: אלא סכין ארוך דיוקא הוא דאסור משום דא"א לכסותו שלא יהא נרגש לעין שאפילו הוא נתון בחיקו נראה הוא מתחת למדיו עכ"ל, ומהוספת דברים אלה נראה דס"ל להיעב"ץ דכיון מועיל רק בגוונא דקשהוא מכוסה אינו בולט ונראה כלל, אבל כל שגם אחרי שמכסים אותו הוא נרגש ומכירים בו לא מהני אפילו אם הוא מכוסה בעצם, ולפי"ז לא יהי ברובה כיסוי כנ"ל בהיותו שנגרש מתחת לכיסויו, וכן לא יהי באקדח מה שהוא נתון בנרתיקו אלא צריכים גם לכסותו ברגל באופן שלא יהא נראה וברגש כלל, (ט) וכדעת היד אהרן שכל שהוא מכוסה מותר בכל גוונא יש ס"ענתא מדברי האליהו רבה סי' קנ"א סק"י..... הרי דפשוט ליה להא"ר לברר שכונת הא"ח לאסור רק כשהוא מגולה, אבל כל שהוא מכוסה בכיסויו אחר מותר אע"פ שהסכין ארוך ובלוט, ולפי דברי הא"ר מתורץ בפשוטו גם קושית ה"ט ז', ד"ל דנקט סכין ארוך משום החידוש שישנו בזה שאעפ"כ מועיל כיסוי, אבל כל שאינו מכוסה אסור אפילו בקצר.....

שו"ת צ"ץ אליעזר חלק י סימן יח

י' ובצפייתי צפיתי בספר מטה יהודה על או"ח למהר"י עייאש ז"ל וראיתי כי דרך מיוחדת לו בתירוץ קושיות הט"ז. ובאשר דאיכא למשמע מיניה הלכתא גבירתא לנידוננו אעתיק בזה לשון תירוץ. וז"ל: ואין צורך לזה (לחילוקו של הט"ז) דהתם דהשלחו דומה למזבת וכתוב לא תניף עליהם ברזל בסכין כל דהוא מיקריא הנפה, משא"כ כאן חשיב כתופס כלי זיין לילחם ואין דרך לילחם אלא בסכין ארוך משא"כ בסכין קצר אינו אלא כחפץ בעלמא ולא שייר קיצור בזה הקטן דאין דרך להלחם בו ותדע דהרי לא אסרו אלא ליכנס בו לביהכ"נ אבל אם מתפלל בביתו והוא תחוב בחגורתו משמע דשרי אפילו בסכין ארוך, והיינו דביהכ"נ אית ביה תרתי אס מפני שהסכין מקצר אס מפני כבוד ביהכ"נ ועוד דאין איסור זה דסכין ארוך פשוט שהרי סיים הארחות חיים והובא בכ"י וז"ל מיהו אין לחוש כי אם בגילוי הרא"ש ע"כ, דמשמע דקאי אין לחוש גם אסכין ארוך ולא אכיסו בלבד, וכיון שכן די לך חידושו שאין להחמיר כי אם בארוך ולא בקצר עכ"ל. למדנו מדברי המטה יהודה שבעיקרו סבר ג"כ לחלק בזה בין ארוך לקצר, אבל סברת חילוקו בזה הוא מפני שבסכין ארוך הדרך להלחם בו אבל סכין קצר אינו אלא כחפץ בעלמא, והיינו שעומד לשימוש לדברים אחרים, ולפי הסבר זה יוצא לנו שאבל כגון נידוננו בכלי זיין כרובה ואקדח שלגדולים כן קטנים הדרך להלחם בהם ולא עוד אלא שמייוחדים רק לך ואינם מוכשרים לתשמיש אחר צריך להיות אסור להכנס אתם לביהכ"נ. ושמענו גם קולא מדברי המטה יהודה דס"ל שישוד האיסור בזה הוא רק בביהכ"נ אבל כשמתפלל בביתו פשיטא ליה דשרי להתפלל כשהסכין תחוב בחגורתו אשר במתניו ואפי' אם הוא ארוך, וא"כ ה"ה דצריך להיות מותר אפילו ברובה ובאקדח, וז"ל בתר טעמא דס"ל דאסור רק בביהכ"נ דאית ביה תרתי מפני שהסכין מקצר וגם מפני כבוד ביהכ"נ. אולם מסופ דבריו של המטה יהודה משמע דס"ל דבכל גוונא אין להחמיר כי אם בארוך להיות וגם בארוך איכא פלוגתא ולכן אמרין בזה אין לך אלא חידושו. ויתכן עוד שעל עצם החילוק בין מכוסה לבין מגולה ג"כ לא פליג המטה יהודה, אלא שבא דבריו לומר שאין צורך לזה. (יא) ומאד יר מקום להמדע על דבר היתרו של המטה יהודה להיות חגור בסכין ארוך כשמתפלל בביתו, דמדברי האו"ח משמע שהקפידה בזה הוא ביסודו מפני שהתפלה מארכת ימיו של אדם וכו', וכו' ברש"י דבריו. והיינו שנימוק האיסור בזה הוא בגלל התפלה, וזה שייר אפוא גם כשמתפלל בביתו, וזה שנקט בית כנסת, יש לומר דאורחא דמילתא נקט ששם הוא מקום תפלה, וביותר י"ל שהקטן ב"כ"נ לאשמעין חידושי ששם אסור ליכנס אפילו שלא בשעת תפלה ואפילו כניסה בעלמא שלא לשם תפלה בהיות והמקום מיוחד לתפלה, אבל בשעת תפלה ס"ל שפיר דאסור אפילו בכל מקום שנמצא, כי התפלה מארכת וכו', ופשוט.

סיכום: מכל האמור נראה להלכה בנידון שאלתנו: א. באין צורך ולא טורח מיוחד אין ליכנס לביהכ"נ ברובה ואקדח, ויש להסירם ולמסורם לשמירה בחוץ. ב. כשאין אפשרות לעשות זאת יש להתיר הכניסה בהם באופן שלא יהיו ממולאים בכדורים, ומה טוב גם לכסותם בבגד עליון או טלית. ג. אם אין אפשרות להוריקם מהכדורים יש להתיר בכיסוי לבד כנ"ל ובמיוחד יש להתיר בכזאת באקדח שנתון בנרתיקו וגם אינו מרגש כלל כשמכסים אותו. ד. האמור יש להחמיר בשעת התפלה גם כשמתפלל בביתו או על פני השדה. (ג) כל הדברים האמורים המה שלא במצב של חירום וכוננות ועמידה על המשמר מפחד האויב, אבל כשנמצאים במצב כנ"ל והחייל איש המשמר עומדים על משמרת הבטחון ואיש חרבו על ירכו, אין לחזר כלל אחר הקל קל תחילה. ויש לו להתפלל עם כלי זיין עליו וכן ליכנס בביהכ"נ, ורק יש לו להשתדל להסירם מעליו ולשימם בסמור לו ולכסותם, אם אפשר, ולא יפריע לו הדבר בתפלתו, או לכסותם בבגד עליון או בטלית כשהם עליו, ובכלל יש גם סברא לומר שלחייל העובד כצבא קבע וכן לשוטרי קבוע לידים הרובה או האקדח נחשבים כאחד מבגדיהם שמלובשים, וכדמצינו בגדולה מזו להערוה"ש בה' שבת סי' ש"א סעי' נ"א שכותב לומר סברא כזאת לגבי הוצאה בשבת.

מעשה רוקח על הרמב"ם הל' תפילה פרק יא' 18

חמו חסם לא זכו ליכנות ס"ב והדב"ה
 זל כתב בטעם ארחות חיים זל סתם
 ליכנס לבית הכנסת בסכין ארוך לפי
 סתמינה הארבת יתו כל אדם
 והסכין סתם ס"ב ורק דבין
 דיהיב סתם מפני סתמינה סתם
 יתו כל אדם ס"ב מה לי ארוך מה לי
 קצר ס"ב בכלי ברזל לא נתנה בו
 קדיה סתם סתם יבכל דכח סתם
 וחולי דפטיטא דכח דבין סתם סתם
 ונקט ארוך מפני סתמינה יס בו
 חסם אחרת סתם ירחה לחזק והו
 זולו סתם להב"ה יתכלן יס להסיר
 להיחמם סתמינים כחם לב"ה
 פסכין על סתמינה סוף ביהם כחם
 יתמו כן כי אם לנרד גדול ונאומי